

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy a soudce zpravodaje JUDr. Karla Šimky a soudců JUDr. Petra Průchy a JUDr. Lenky Matyášové v právní věci žalobce: **J. Š.**, zastoupen JUDr. Lubomírem Müllerem, advokátem se sídlem Symfonická 1496/9, Praha 5, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Nad Štolou 936/3, Praha 7, týkající se žaloby proti rozhodnutí ministra vnitra ze dne 20. 12. 2013, č. j. MV-120276-4/VS-2013, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 12. 5. 2014, č. j. 11 Ad 2/2014 – 25,

takto:

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 12. 5. 2014, č. j. 11 Ad 2/2014 – 25, **se ruší a věc se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

I. Rozhodnutí městského soudu a jemu předcházející rozhodnutí žalovaného

[1] Usnesením ze dne 12. 5. 2014, č. j. 11 Ad 2/2014 - 25, rozhodl Městský soud v Praze (dále jen „městský soud“), že osvobození žalobce od soudních poplatků se zamítá. Řízení, v němž byla řešena otázka osvobození žalobce, se týká žaloby proti rozhodnutí ministra vnitra ze dne 20. 12. 2013, č. j. MV-120276-4/VS-2013. Tímto rozhodnutím ministr vnitra zamítl rozklad žalobce proti rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 27. 8. 2013, č. j. OSZ-75857-1/M-Mř-2013, jímž byl žalobci přiznán jednorázový příspěvek podle nařízení vlády č. 135/2009 Sb., o poskytnutí jednorázového příspěvku ke zmírnění některých křivd způsobených komunistickým režimem, ve znění nařízení vlády č. 51/2013 Sb. (dále jen „nařízení vlády č. 135/2009 Sb.“), pouze za období od 1. 9. 1952 do 16. 1. 1953, zatímco za období od 17. 1. 1953 do 29. 11. 1954 mu příspěvek přiznán nebyl.

[2] Městský soud dospěl ve svém usnesení k závěru, že osvobození od soudních poplatků nelze žalobci přiznat, neboť podle § 11 odst. 1 písm. m) zákona č. 549/1991 Sb., o

soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudních poplatcích“) se od poplatku osvobozují řízení ve věcech náhrady škody nebo jiné újmy způsobené při výkonu veřejné moci nezákonným rozhodnutím, rozhodnutím o vazbě, trestu nebo ochranném opatření nebo nesprávným úředním postupem a v daném případě nejde ani o náhradu škody způsobenou nesprávným úředním postupem ani nezákonným rozhodnutím. Žalobce nedoložil, že by rozhodnutí o jeho zařazení k pomocným technickým praporům (dále jen „PTP“) bylo jako nezákonné zrušeno, tudíž je třeba vycházet z presumpce správnosti rozhodnutí. Současně se podle městského soudu nejedná ani o situaci nesprávného úředního postupu. Osvobození nelze přiznat ani na základě ustanovení § 11 odst. 2 písm. k) zákona o soudních poplatcích. V projednávaném případě se totiž jedná o nárok upravený nařízením č. 135/2009 Sb., nikoliv zákonem č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o mimosoudních rehabilitacích“). Vzhledem k tomu, že žalobce městskému soudu na výzvu nesdělil údaje o svých majetkových poměrech, nemohl být od soudního poplatku osvobozen ani na základě § 36 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“).

II. Kasační stížnost žalobce a vyjádření žalovaného k ní

[3] Žalobce (dále jen „stěžovatel“; *v kasační stížnosti nesprávně označen jako M. V. - pozn. soudu*) v kasační stížnosti podané v zákonné lhůtě namítá důvody podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., tedy nezákonnost spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení. Stěžovatel v kasační stížnosti namítá, že předmětem sporu je náhrada škody (náhrada nevyplacené mzdy za dovolenou) způsobená jeho nezákonným povoláním do vojenského tábora nucené práce nehledě na to, zda je ono povolání považováno za nezákonné rozhodnutí či nesprávný úřední postup.

[4] Stěžovatel poukazuje na rozdílnou praxi městského soudu v osvobozování od soudního poplatku ve skutkově i právně obdobných případech. Zatímco v nyní projednávaném případě osvobození nebylo přiznáno, v jiných dvou stěžovatelem citovaných případech městský soud přípisem přiznal osvobození od soudního poplatku – jednou podle § 11 odst. 1 písm. l) [v nynějším znění zákona o soudních poplatcích podle písm. m)], ve druhém podle § 11 odst. 2 písm. k). K argumentu městského soudu, že ve zmíněných případech nedošlo k osvobození prostřednictvím formalizovaných rozhodnutí, stěžovatel uvádí, že je mu zcela lhostejná forma rozhodnutí. Podstatné podle stěžovatele je, že rozdílný postup soudu má za následek diskriminaci a zásah do práva na rovnost ve smyslu čl. 1 Listiny základních práv a svobod.

[5] Stěžovatel také odkazuje na judikaturu Ústavního soudu týkající se principu rovnosti a na judikaturu téhož soudu, podle níž je v řízeních týkajících se nápravy křivd způsobených minulým režimem zapotřebí dát přednost teleologické interpretaci a vykládat právní předpisy extenzivně ve prospěch postižených osob.

[6] Z výše uvedených důvodů stěžovatel navrhuje, aby Nejvyšší správní soud napadené rozhodnutí městského soudu zrušil a věc mu vrátil k novému projednání.

[7] Žalovaný se ke kasační stížnosti nevyjádřil.

pokračování

III. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[8] Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek v souladu s § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s., vázán rozsahem a důvody, které uplatnil stěžovatel v podané kasační stížnosti, a přitom sám neshledal vady uvedené v odst. 4, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti.

[9] Předně Nejvyšší správní soud uvádí, že vzhledem k právnímu názoru rozšířeného senátu tohoto soudu je třeba hodnotit kasační stížnost proti usnesení krajského (městského) soudu, jímž byla zamítnuta žádost o osvobození od soudních poplatků, jako přípustnou. Rozhodnutí o osvobození od soudních poplatků je totiž důležitým rozhodnutím týkajícím se práva účastníka na přístup k soudu, a nelze je tak podřadit pod kategorii rozhodnutí, jimiž se pouze upravuje vedení řízení, proti nimž je kasační stížnost nepřipustná podle ustanovení § 104 odst. 3 písm. b) s. ř. s. (srov. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 5. 2014 č. j. 3 As 125/2012 - 43).

[10] Nejvyšší správní soud v posuzované věci nepožadoval zaplacení soudního poplatku. Za situace, kdy je předmětem kasačního přezkumu usnesení, jímž nebylo přiznáno osvobození od soudních poplatků, by totiž trvání na podmínce uhrazení soudního poplatku znamenalo jen další řetězení téhož problému (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 10. 2007, č. j. 1 Afs 65/2007 - 37).

[11] Podle § 11 odst. 1 písm. m) zákona o soudních poplatcích *„[o]d poplatku se osvobozují řízení ve věcech náhrady škody nebo jiné újmy způsobené při výkonu veřejné moci nezákonným rozhodnutím, rozhodnutím o vazbě, trestu nebo ochranném opatření nebo nesprávným úředním postupem.“*

[12] Podle § 11 odst. 2 písm. k) zákona o soudních poplatcích *„[o]d poplatku se osvobozují ... návrhovatel, který uplatňuje nároky podle zákona o mimosoudních rehabilitacích.“*

[13] Spornou právní otázkou v projednávané věci, tedy zda lze řízení o nároku podle nařízení vlády č. 135/2009 Sb. podřadit pod ustanovení § 11 odst. 1 písm. m), resp. § 11 odst. 2 písm. k) zákona o soudních poplatcích, se Nejvyšší správní soud již zabýval v rozsudku ze dne 2. 7. 2014, č. j. 6 As 123/2014 - 14. V dané věci neshledává důvod se od zaujatého stanoviska odchýlit a s argumentací uvedenou v citovaném rozsudku se ztotožňuje.

[14] Nařízení vlády č. 135/2009 Sb. bylo vydáno na základě zmocnění obsaženého v § 8 zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o protiprávnosti komunistického režimu“). Poskytnutí příspěvku podle citovaného nařízení je třeba jednoznačně vnímat jako součást skupiny rehabilitačních předpisů, neboť rehabilitací v širším smyslu slova se rozumí i náhrada způsobené morální a materiální újmy vzniklé v souvislosti s perzekucemi (srov. HENDRYCH, D. et al. Právní slovník. Praha: C. H. Beck, 2009, heslo Rehabilitace). Jednou z forem perzekuce bylo právě povolávání tzv. politicky nespolehlivých osob k výkonu vojenské služby v PTP [§ 1 odst. 1 písm. d) zákona o protiprávnosti komunistického režimu].

[15] V souvislosti s rehabilitačními předpisy Ústavní soud ve své judikatuře zdůrazňuje, že „[u]stanovení rehabilitačních předpisů je právě s ohledem na jejich smysl a účel zapotřebí interpretovat extenzivně ve prospěch postižených osob“ (nález ze dne 12. března 2001 sp. zn. II. ÚS 187/2000 (N 40/21 SbNU 353) a také, že „[v] pochybnostech je přitom třeba dát přednost takovému výkladu, který chrání rehabilitované osoby“ (nález Ústavního soudu ze dne 24. dubna 2014 sp. zn. IV. ÚS 2265/13, bod 35, nebo nález Ústavního soudu ze dne 24. dubna 2014 sp. zn. IV. ÚS 644/13, bod 39). Dále uvádí, „že účel a smysl právních předpisů není možné hledat pouze ve slovech a větech toho kterého předpisu; v něm jsou vždy přítomny i principy uznávané demokratickými právními státy. Tyto zásady pak platí tím spíše v řízeních, ve kterých dochází k aplikaci zákonů, kterými se demokratický právní stát snaží reagovat na křivdy vzniklé za minulého nedemokratického režimu. Jinak řečeno, teleologický přístup k výkladu práva musí převážet nad čistě dogmatickým gramatickým výkladem tak, aby byl v maximální míře naplněn účel rehabilitačních a na ně navazujících předpisů, jímž je zmírnění křivd spáchaných předchozím režimem.“ (nález Ústavního soudu ze dne 20. listopadu 2012 sp. zn. I. ÚS 2056/12).

[16] Citovaná judikatura Ústavního soudu vyjadřuje dle názoru Nejvyššího správního soudu obecnější principy, na jejichž základě je nutné přistupovat k projednávání rehabilitačních věcí i souvisejících otázek, jako je osvobození či neosvobození od soudního poplatku. Zákon o soudních poplatcích je obecným předpisem a sám o sobě není předpisem rehabilitačním, otázka soudních poplatků, jak již bylo uvedeno výše, je však důležitou otázkou týkající se práva účastníka na přístup k soudu, kterým je podmíněno poskytnutí efektivní soudní ochrany právům stěžovatele. Výše uvedenou judikaturu Ústavního soudu je proto třeba v projednávaném případě zohlednit i při výkladu ustanovení § 11 odst. 2 písm. k) zákona o soudních poplatcích.

[17] Jak ukazuje i praxe samotného městského soudu, ustanovení § 11 odst. 2 písm. k) zákona o soudních poplatcích lze vykládat takovým způsobem, že řízení o nároku podle nařízení vlády č. 135/2009 Sb. lze podřadit pod toto ustanovení, i způsobem opačným. S ohledem na citovanou judikaturu Ústavního soudu týkající se interpretace rehabilitačních předpisů je třeba se přiklonit k interpretaci ve prospěch osvobození žalobce od soudního poplatku.

[18] Městský soud v napadeném usnesení dovodil, že osvobození od soudního poplatku na základě ustanovení § 11 odst. 2 písm. k) zákona o soudních poplatcích nelze přiznat, neboť se jedná o nárok upravený nařízením č. 135/2009 Sb., nikoliv zákonem o mimosoudních rehabilitacích. S tímto závěrem však Nejvyšší správní soud nesouhlasí. Ustanovení § 11 odst. 2 písm. k) stanoví, že od soudního poplatku je osvobozen navrhovatel, který uplatňuje *nároky podle zákona o mimosoudních rehabilitacích*. Zákonem o mimosoudních rehabilitacích (§ 18 odst. 1) byly zrušeny rozkazy, jimiž byli tzv. politicky nespolehliví občané povoláváni do PTP. Nároky z toho plynoucí jsou obsaženy v samotném zákoně o mimosoudních rehabilitacích (např. příspěvek k důchodu podle § 24 odst. 4), ale i v navazujících předpisech. Nařízení vlády č. 135/2009 Sb. explicitně uvádí, že předmětný jednorázový příspěvek náleží (za splnění dalších podmínek) státním občanům České republiky, kteří byli zařazeni do silničních praporů ženijního vojska, pomocných technických praporů a vojenských báňských oddílů, uvedeným v § 18 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích (ve znění zákona č. 267/1992 Sb. a zákona č. 78/1998 Sb.).

pokračování

Z toho vyplývá, že jednorázový příspěvek zakotvený v nařízení vlády č. 135/2009 Sb. je dalším z nároků plynoucích z titulu zrušení rozkazů o zařazení do PTP podle zákona o mimosoudních rehabilitacích.

[19] S ohledem na výše citovanou judikaturu Ústavního soudu nelze ustanovení § 11 odst. 2 písm. k) zákona o soudních poplatcích vykládat tak, že se osvobozují pouze navrhovatelé, kteří uplatňují nárok stanovený přímo v zákoně o mimosoudních rehabilitacích, nýbrž tak, že osvobození jsou též navrhovatelé uplatňující nárok související se zrušením povolávacích rozkazů do PTP podle § 18 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích, přestože je nárok jako takový stanoven nařízením vlády č. 135/2009 Sb. Opačný výklad, zastávaný v projednávané věci městským soudem, se jeví jako přehnaně formalistický, když odhlíží od účelu rehabilitačních předpisů a nesměruje k ochraně rehabilitovaných osob. Nadto lze dle názoru Nejvyššího správního soudu odkaz na *zákon o mimosoudních rehabilitacích* v § 11 odst. 2 písm. k) zákona o soudních poplatcích interpretovat široce jako odkaz na zákony (právní předpisy) o (mimosoudních) rehabilitacích, nikoli jen úzce na zákon č. 87/1991 Sb.

[20] Z výše uvedených důvodů Nejvyšší správní soud uzavírá, že řízení o poskytnutí jednorázového příspěvku podle nařízení vlády č. 135/2009 Sb. je osvobozeno od soudního poplatku podle § 11 odst. 2 písm. k) zákona o soudních poplatcích, neboť účelem daného nařízení vlády je náhrada (některých aspektů) škody způsobené protiprávním povoláním do PTP, které bylo zrušeno zákonem o mimosoudních rehabilitacích. Vzhledem k tomu již Nejvyšší správní soud nepovažoval za nutné vyjadřovat se k ostatním námitkám uvedeným v kasační stížnosti.

[21] Nejvyšší správní soud nad rámec uvedeného poznamenává, že nelze souhlasit s názorem městského soudu, podle kterého zařazení stěžovatele k PTP nebylo jako nezákonné zrušeno, a proto je nutné vycházet z presumpce správnosti rozhodnutí. Jak způsob zřízení, tak i účel PTP byly v rozporu s tehdejší ústavní i zákonnou úpravou (k tomu podrobně rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 6. 9. 2012, č. j. 10 Ad 23/2011 – 99, a rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 20. 6. 2013, č. j. 11 Ad 1/2012 – 59). Rozkazy, jimiž byli tzv. politicky nespolehliví občané povoláváni do PTP, byly zrušeny ze zákona prostřednictvím ustanovení § 18 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích. Ustanovení § 11 odst. 1 písm. m) zákona o soudních poplatcích na projednávaný případ nedopadá nikoliv proto, že absentuje nezákonné rozhodnutí, jak se domnívá městský soud, nýbrž proto, že se pro účely osvobození od soudního poplatku v daném případě uplatní speciální úprava obsažená v § 11 odst. 2 písm. k) zákona o soudních poplatcích. Jinak by ovšem k obdobnému výsledku bylo možno dospět též cestou rozšiřujícího výkladu § 11 odst. 1 písm. m) zákona o soudních poplatcích.

IV. Závěr a náklady řízení

[22] Na základě výše uvedeného dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že kasační stížnost proti usnesení městského soudu je důvodná a v souladu s § 110 odst. 1 s. ř. s. usnesení městského soudu zrušil. Městský soud, vázán vysloveným právním názorem Nejvyššího správního soudu, posoudí žádost o osvobození od soudních poplatků v souladu se závěry tohoto rozhodnutí.

[23] V novém řízení rozhodne městský soud i o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 17. července 2014

JUDr. Karel Šimka
předseda senátu